

Segédanyag



I. Az Európai Unió kialakulásának története

1

A II. világháború (1939. szeptember 1–1945. szeptember 2.) után több európai vezető politikus arra a következtetésre jutott, hogy a tartós béke biztosításának egyetlen lehetősége a gazdasági és politikai integrálódás. Az Európai Unió tehát azzal a céllal jött létre, hogy véget vessen a szomszédos európai országok között dúló véres háborúknak.

1946-ban zürichi beszédében Winston Churchill, brit politikus az elsők között vetette fel az Európai Egyesült Államok gondolatát.

Az első legfontosabb lépés az volt, hogy feloldódjon a Németország és Franciaország közötti évszázados ellentét. Másik fontos oka az EU kialakulásának az volt, hogy a gazdasági együttműködés fejlesztésével visszaadja és javítsa az európai országok versenyképességét, valamint hogy ellensúlyt tudjon képezni a kommunista országokkal szemben.

Jean Monnet, az Európai Unió Atyja, akkoriban a francia tervehivatal elnöke, javasolta, hogy egyesítsék Nyugat-Európa szén és acéliparát. Ezt a tervét Konrad Adenauer (az NSZK - Német Szövetségi Köztársaság első kancellárja) is támogatta.

Robert Schuman az európai integráció szülőatyja Jean Monnet-val közösen dolgozta ki a híres Schuman-tervet, amelyet 1950. május 9-én tárt a nyilvánosság elé.

Ennek eredményeként jött létre **1951**-ben az Európai Szén és Acélközösség (ESZAK), más néven, a **Montánunió**, melynek Belgium, Hollandia, Luxemburg, NSZK, Franciaország és Olaszország volt a tagja. (A szervezet 1952 és 2002 között működött). Ez a majdani Európai Unió elődje, a Hatok ezután alapozták meg a gazdasági együttműködés alapjait. 1957-ben írták alá a Római Szerződést, mely által létrejött az Európai Gazdasági Közösség (EGK), vagy más néven a Közös Piac. Szintén a Római Szerződés értelmében jött létre az EURATOM (Európai Atomenergia Közösség). Tíz évvel később ennek a 3 szervezetnek az egyesítésével jött létre az Európai Közösségek (a mostani Európai Unió jogelődje).

A hatvanas évek időszaka gazdasági fellendülést hozott, amit az is elősegített, hogy az EU-országok közötti kereskedelemben megszűntek a vámok (1968). Ezenkívül megegyezés született az élelmiszer-termelés közös szabályozásáról is (1962, KAP – közös agrárpolitika).

A hetvenes évek beköszöntével a közösség bővülése is megkezdődött. 1973. január 1-jén Dánia, Írország és Nagy-Britannia csatlakozott az Európai Unióhoz.

1981-ben Görögország csatlakozásával tízre bővült az EU tagjainak száma; öt évvel később Spanyolország és Portugália is belépett az Unióba.

1986-ban az uniós országok aláírták az Egységes Európai Okmányt. Ezen szerződés biztosítja a továbbiakban az uniós országok közötti kereskedelmi forgalom szabad áramlását, azaz létrehozta az „egységes piacot”.

1993-ra megvalósul az egységes piac és a négy szabadság: az áruk, szolgáltatások, személyek és tőke szabad áramlása.

A kilencvenes években két újabb szerződés született: 1993-ban az Európai Unióról szóló Maastrichti Szerződés, 1999-ben az Amszterdami Szerződés.

A **Maastrichti Szerződés**, vagy más néven: **Szerződés az Európai Unióról** nevét onnan kapta, hogy az Európai Közösség tagjai a hollandiai Maastrichtban írták alá. Megjelenik benne az Unió hárompilléres szerkezete, és tartalmazza az euró bevezetésének lépéseit is.

A hárompilléres szerkezet: Az Európai Unió három tartópillére az Európai Közösségek, a közös kül- és biztonságpolitika, és a bel- és igazságügyi együttműködés.

1995-ben három új taggal bővült az Unió: csatlakozott Ausztria, Finnország és Svédország. Ebben az évben lépett hatályba a schengeni szerződés, amelynek eredményeként fokozatosan megszűnt az útlevél-ellenőrzés az uniós országok közötti személyforgalomban.

Az Európai Unió 28 tagállama közül 22 ország tagja a schengeni övezetnek, ezen kívül tagja továbbá Svájc, Norvégia és Izland. 6 ország továbbra sem része a schengeni térségnek, Bulgária, Ciprus, az Egyesült Királyság, Horvátország, Írország, Liechtenstein és Románia .

A 2000-es év elérkeztével a közös fizetőeszköz bevezetésére is sor került. Az euró érmék és az euró bankjegyek 2002. január 1-jén kerültek forgalomba.

2004-ben tíz újabb ország csatlakozott az EU-hoz, Magyarország 2004. május 1-jén vált az Unió tagjává.

2013. július 1-jén huszonnyolcadik tagként Horvátország is csatlakozott az Unióhoz.

II. Az Európai Unió tagállamai és az Unióhoz történő csatlakozásuk

Az Európai Uniónak jelenleg 28 tagországa van.

A jelenlegi 28 tagállam:

Az alapító tagállamok (a Hatok):

1. Belgium
2. Franciaország
3. Hollandia
4. Luxemburg
5. Németország (NSZK)

6. Olaszország

1973. január 1-jén csatlakozott:

- 7. Dánia
- 8. Írország
- 9. Egyesült Királyság

1981. január 1-jén csatlakozott:

- 10. Görögország

1986. január 1-jén csatlakoztak:

- 11. Portugália
- 12. Spanyolország

1995. január 1-jén csatlakoztak:

- 13. Ausztria
- 14. Finnország
- 15. Svédország

2004. május 1-jén csatlakoztak:

- 16. Ciprus
- 17. Csehország
- 18. Észtország
- 19. Lengyelország
- 20. Lettország
- 21. Litvánia
- 22. Magyarország
- 23. Málta
- 24. Szlovákia
- 25. Szlovénia

2007. január 1-jén csatlakoztak:

- 26. Bulgária
- 27. Románia

2013. július 1-jén csatlakozott:

- 28. Horvátország

III. Tagjelölt országok

1. Törökország (csatlakozási tárgyalások megkezdése: 2005. október 3.)
2. 2005 decemberében az Európai Tanács tagjelölt ország státuszt adományozott Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságnak is, bár a csatlakozási tárgyalások még nem indultak meg.
3. Montenegró 2010. december 17. óta tagjelölt, a csatlakozási tárgyalások várhatóan 2012 nyarán kezdődnek meg.
4. Szerbia hivatalos tagjelöltségéről 2012. március 1-jén döntött az Európai Tanács.

Potenciális tagjelölt országok

1. Albánia
2. Bosznia-Hercegovina
3. Koszovó

Izland felfüggesztette a tárgyalásokat és visszavonta csatlakozási kérelmét.

IV. Az Európai Unió hivatalos nyelvei

Az Európai Uniónak jelenleg 24 hivatalos nyelve van.

2007. január 1-jétől az ír nyelvet is hivatalos nyelvnek ismerik el, továbbá 2007. január 1-jén az EU-hoz csatlakozott Bulgária és Románia, a bolgár és a román is hivatalos nyelvvé vált.

A hivatalos nyelvek száma a 2013. július 1-jei bővítéssel emelkedett 24-re. Az EU 23 hivatalos nyelve a következő: angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, horvát, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén.

V. Az Európai Unió hivatalos jelképei

Az Európai Uniót négy dolog jelképezi, ezek a zászló, az európai himnusz, az Európa nap és az Európai Unió jelmondata.

- **Az Európai Unió zászlaja**

A kék alapon kört alkotó tizenkét aranysárga csillag az európai népek közötti egységet, szolidaritást és összhangot jelképezi. 1985-óta az Európai Unió hivatalos jelképe.

- **Az európai himnusz**

Az Unió jelképéül szolgáló dallam Ludwig van Beethoven 1823-ban, Friedrich Schiller német költő 1785-ben íródott ódája alapján, komponált kilencedik szimfóniájából származik. Az óda az emberek közötti testvériség eszmeiségével foglalkozik. Az Unió himnuszának nincs szövege.

- **Európa-nap**

Az Európai Unió eszméje mögötti gondolatokat először 1950. május 9-én fogalmazta meg Robert Schuman, az akkori francia külügyminiszter. Május 9-e ezért a legfontosabb ünnepnap az Unió számára. Robert Schuman egy olyan új politikai együttműködést javasolt Európa számára, amely révén a kontinens országai közötti háború elképzelhetetlenné válna (Schuman-nyilatkozat). A mai Európai Unió kialakulását a Schuman-javaslatról számítjuk. Az 1985-ös milánói európai csúcscrtekezleten döntöttek a május 9. „Európa-napként” történő megünneplése mellett.

- **Az EU jelmondata**

„Egyesülve a sokféleségben.”

A jelmondat egyrészt a béke és a jólét megteremtése érdekében létrehozott Európai Unióra, másrészt a kontinenst gazdagító kulturális, nyelvi és hagyománybeli sokszínűségére utal.

5

VI. Az Európai Unió intézményei

Az EU egyedülálló intézményi struktúrával rendelkezik:

- **Európai Bizottság** – a legfontosabb javaslattevő intézmény, a közösségi érdekek őre, székhelye: Brüsszel

Az EU mindennapi munkáját végző szerve, amelynek fő tevékenysége a döntés előkészítés, javaslatétel, de ellenőrző, képviseleti és kivételes esetekben döntéshozó, végrehajtó feladatokat is ellát. 28 tagja van (köztük 1 elnök és két alelnök). Ők az ún. biztosok, akiknek a felügyelete alatt közel 20.000 tisztviselő dolgozik. A Bizottság elnökét és tagjait a tagállamok az Európai Parlament egyetértésével jelölik ki 5 éves hivatali időszakra. A testület nem közvetlenül a tagállamok, hanem az Unió egészének érdekei alapján cselekszik.

Az Európai Bizottság elnöke José Manuel Durão Barroso.

- **Európai Unió Tanácsa** – a legfőbb politikai döntéshozó szerv, a tagállamok érdekeinek megjelenítője

A Tanács a tagállamok egyeztető fóruma, az EU fő döntéshozó szerve, amely önállóan, vagy az Európai Parlamenttel együtt hoz döntéseket. Ülésein a tagállamok kormányainak képviselői - általában miniszterei - vesznek részt, ezért Miniszterek Tanácsaként is emlegetik. Összetétele témakörök szerint alakul, megkülönböztetik aszerint, hogy mely miniszterek (pl. külügy-, agrár-, pénzügyminiszterek, stb.) találkozájáról van szó. A miniszterek döntését alacsonyabb szinteken a tagállamok közötti alapos egyeztetés előzi meg. A Tanács elnökségét 2020-ig félévente egymást követve egy-egy tagállam tölti be.

- **Európai Tanács** - az EU csúciszerve tagállamok állam- és kormányfőinek testülete. A legfelsőbb döntéshozó, amely kizárólag nagyhorderejű, stratégiai kérdésekben dönt. Összetételéből fakadóan a tagállamok közötti kompromisszumok megkötésének fő színtere. Évente 2 rendes ülést és 1-3 rendkívüli ülést tart. Üléseit (a csúcstalálkozókon) - amelyen az Unió legfontosabb döntései születnek - a média és a közvélemény kitüntetett figyelmé kíséri.

Az Európai Tanács elnöke Herman Van Rompuy.

- **Európai Parlament (EP)** - az uniós állampolgárok érdekeinek képviselője, hivatalos székhelye és a plenáris ülések helyszíne: Strasbourg

Az EP képviselőket, EU állampolgárai 1979 óta közvetlen választással választják, 5 évre. A képviselőtestület tagjai az Unió polgárainak érdekeit képviselik, nemzetközi pártfrakciókba csoportosulva látják el munkájukat. Jelenleg 754 képviselője van. Az évek során a tagállamok egyre több hatáskörrel ruházták fel. A 2014-es parlamenti választások után az EP-nek 751 képviselője lesz.

Az EP ma már a közösségi döntéshozatal nagy részében a Tanáccsal együtt hoz döntéseket, alkot jogszabályokat, és a Tanáccsal közösen fogadja el az EU költségvetését is. A Parlament hagyja jóvá továbbá az Európai Bizottság kinevezését is, és felügyeli a testület munkáját.

Az Európai Parlament elnöke 2014 júliusáig Martin Schulz.

- **Európai Közösségek Bírósága** - a közösségi jog őre
Az EU legfőbb bírói fóruma Luxemburgban székel és független testületként biztosítja a közösségi jog egységes alkalmazását. Feladata a közösségi intézkedések és szervek, illetve a közösségi jog betartásának felügyelete, valamint a közösségi jog értelmezése.

- **Európai Számvevőszék** - a közösségi költségvetés őre
A luxemburgi székhelyű testület független szervként ellenőrzi, hogy az Európai Unió a költségvetési szabályoknak és a kitűzött céloknak megfelelően - az Unió adófizetőinek érdekében - költi-e el a rábízott pénzt.

- **Európai Központi Bank** - az EU jegybankja
A pénzügyi unió és a közös pénz (az euró) működtetésének felelőse. Fő feladata az euró stabilitásának megőrzése, az infláció megakadályozása. A Frankfurtban található Európai Központi Bank (ECB) a tagállamok kormányaitól és az Unió szerveitől teljesen független. A tagállamok nemzeti bankjai tevékenységüket iránymutatásai és utasításai alapján végzik. Az ECB legfőbb szervében, a Kormányzótanácsban ugyanakkor a pénzügyi unióban résztvevő tagállamok jegybankjainak elnökei hozzák a legfőbb döntéseket.

- **Európai Beruházási Bank (EIB)** - az EU fejlesztési bankja
Az EU tagállamai által összeadott, 100 milliárd euró alaptőkéjű fejlesztési bank, amely kölcsönöket nyújt az EU gazdaságpolitikájának céljaival összhangban álló beruházásokhoz az EU-n belül és kívül egyaránt.

- **Gazdasági és Szociális Bizottság** - az érdekképviselők közösségi fóruma
Az EU gazdasági és szociális érdekcsoportjait képviselő tanácsadó szerv. Tagjai a munkaadók, munkavállalók és egyéb érdekvédelmi szervezetek képviselői. Működésének célja, hogy az EU döntéshozó szervei megismerjék, döntéseiknél figyelembe vehessék a különböző gazdasági és társadalmi érdekcsoportok, civil szervezetek véleményét.

- **Régiók Bizottsága** - az önkormányzatok közösségi fóruma
Az EU helyi és regionális önkormányzatait képviselő tanácsadó szerve. Feladata, hogy a

helyi és regionális szervek véleményét a rájuk is vonatkozó döntések meghozatala előtt megismerhessék az EU döntéshozó intézményei.

- **Európai Ombudsman** - a közösségi ombudsman
Az EU ombudsmanjának feladata, hogy vizsgálja a közösségi intézmények tevékenységével kapcsolatban benyújtott állampolgári panaszokat.
- **Europol** - az EU rendőrségi információs központja
Európai rendőrségi információs szerv, amelynek célja, hogy folyamatos információcserén keresztül javítsa a tagállamok hatóságainak hatékonyabb együttműködését a nemzetközi bűnözés ellen.

VII. Az Unió polgárok jogai

Minden tagállam állampolgára, az Európai Unió állampolgára is egyben. Ennél fogva az Unió által garantált különleges jogok is megilletik az Unió polgárait. Az unió jog tényleges jogokkal ruházza fel az Unió polgárait.

A legfontosabb jogok közé tartoznak a következők:

- a mozgás szabadsága és a tagállamok területén belüli tartózkodás joga,
- a választás és a választhatóság joga az európai parlamenti választásokon és a lakóhely szerinti tagállam helyhatósági választásain,
- diplomáciai és konzuli védelem igénybevételére való jog,
- petíció benyújtásának joga az Európai Parlamenthez és az európai polgári kezdeményezésben való részvétel joga,
- az európai ombudsman előtti panasztétel joga.
- Az Európai Unió polgárai bordó színű, Unió útlevéllel rendelkeznek.
- Az Európai Parlament 2013-at a polgárok európai évének nyilvánította. A polgárok európai éve célja az volt, hogy felhívja a figyelmet azokra a jogokra, amelyek az unió polgárságukból kifolyólag az Európai Unióban élő valamennyi személyt automatikusan megilletnek. Ezekből a jogokból nap mint nap mind az 500 millió európai polgárnak – és ezáltal az európai gazdaság egészének – származik előnye. A 2013-as év után 2014-ben is az unió polgári jogokon van a hangsúly.

VII. Európa Parlamenti választások

Az Európai Parlament képviselőit ötéves időszakokra választják.

1979 óta közvetlenül választjuk az európai parlamenti képviselőket

A tagállamok nem alakítottak ki a megválasztásukra vonatkozó közös szabályozást, ám vannak olyan közös alapelvek, melyeket minden egyes ország tiszteletben tart.

Az Európai Parlamentben a Magyar Köztársaságot 2004 és 2009 között 24 megválasztott politikus képviselte.

A 2009-es választások után - az unió jogszabályok értelmében - Magyarország 22 képviselőt delegált az Európai Parlamentbe. A 2014-es választások után a magyar képviselők száma 21 fő lesz.

A következő választások 2014. május 22 és 25 között lesznek. Magyarországon május 25-én kerül sor a választásokra.

IX. Az Európai Unió Gazdasága

▪ Általános bevezető

2006-ban az EU rendelkezett a Föld legnagyobb gazdaságával: GDP-je 13,3 billió US-dollár volt – az Amerikai Egyesült Államoké 13. Az Európai Unió továbbra is jelentős kereskedelmi többlettel rendelkezik. Az Európai Unióra azonban 2004 folyamán többnyire stagnáló gazdasági növekedés és alacsony foglalkoztatottság nyomta rá a bélyegét (az Unió átlagát tekintve), és az nem sikerült a 2001-2010. közötti gazdasági stratégiát sem végrehajtani.

Az EU gazdasága előreláthatólag tovább fog növekedni a következő évtizedben, amint több ország csatlakozik az Unióhoz – különösen, mivel az új tagállamok rendszerint szegényebbek az EU-átlagnál, s így a várt gyors GDP-növekedés segíthet elérni az egyesült Európa dinamikáját. A teljes Unió egy főre eső GDP-je azonban rövidtávon esni fog. Hosszú távon az EU gazdaságát jelentős demográfiai problémák fenyegetik, mivel a születési ráta alacsonyabb, mint ami a lélekszám fenntartásához szükséges.

Az Európai Unió közös gazdasági stratégiája 2010-2020. között az Európa 2020 stratégia, ami a 2001-2010. közötti Lisszaboni Stratégiát váltotta fel. Az EU hivatalos stratégiai célja a következő tíz évben kizárólag a gazdasági növekedés helyreállítása és megalapozása az öregedő társadalom és az élesedő nemzetközi verseny ellenére.

▪ Az egységes piac

Az egységes piac az Európai Unió legnagyobb eredményeinek egyike. Fokozatosan megszűntek a tagállamok közötti, kereskedelemre és szabad versenyre vonatkozó korlátozások, ennek eredményeként pedig nőtt az életszínvonal. Az egységes piac az EU fő gazdasági motorja: lehetővé teszi az Unión belül az áruk, a tőke és a szolgáltatások szabad áramlását, illetve a személyek szabad mozgását.

Az egységes piacot lehetővé tevő eszköz az Egységes Európai Okmány volt, amely 1987. július 1-jén lépett hatályba. Rendelkezései a következőket tartalmazták:

- a közösségi hatáskörök kiterjesztése néhány politikai területen (szociális politika, kutatás, környezet)
- az 1992-ig terjedő időszakban az egységes piac fokozatos létrehozása egy nagyszabású jogalkotási program révén, amely irányelvek és rendeletek százainak elfogadásával jár;
- a többségi szavazás gyakoribbá tétele a Miniszterek Tanácsában.

Az egységes piac még nem vált egységes gazdasági térséggé. A gazdaság néhány ágazatára még mindig a nemzeti jogszabályok vonatkoznak. Az egységes piacot az évek során az EU-ban bevezetett számos hozzá kapcsolódó politika is támogatja. Ezek segítenek annak szavatolásában, hogy a piaci egység előnyeit a lehető legtöbb vállalkozás és fogyasztó élvezze.

Az EU továbbra is kiemelt figyelmet fordít arra, hogy miközben új tagországokkal bővül, intézményei átláthatóbbá és demokratikusabbá váljanak. A közvetlenül megválasztott Európai Parlament

hatásköre egyre bővül, egyre nagyobb szerephez jutnak a tagállami parlamentek is, amelyek szorosan együttműködnek az európai intézményekkel, az európai polgárok pedig egyre több módon vehetnek részt a politikai döntéshozatalban.

▪ A négy szabadság

A négy szabadságot az Európai Unió első pillére szabályozza. Mivel ezek jelentik a közösség alapját, rendkívül fontos megismerésük, ezért kerülnek részletesebben tárgyalásra.

A folyamatosan bővülő közösségen belül elméletben szabad útja van a négy alapszabadságnak: a személyek, áruk, szolgáltatások és a tőke áramlásának. Ezek mindegyike elválaszthatatlan egymástól, viszont megvalósításuk még nem teljes igazán. Azonban a Római Szerződés óta hatalmas utat tett meg a Közösség. Az egységes piac tökéletesítése, a korábbi intézkedések kiegészítése mind a mai napig folytatódik.

Az Európai Integráción belül bárki, bármelyik tagállamban vállalhat munkát, akár alkalmazottként, akár önálló vállalkozást alapítva (személyek szabad mozgása). Ha vállalkozik, szüksége van anyagi javai mozgatásához is (tőke szabad áramlása). Vállalkozásába pedig alkalmazottakat vehet fel bármelyik tagországból (szintén a személyek szabad mozgása). Termékét, vagy szolgáltatását pedig másoknak kínálhatja (árak szabad áramlása, szolgáltatások szabad nyújtása).

Az Európai Gazdasági Közösség létrehozásának alapvető célja a tagállamok közös piacának megalakítása volt. Később ezt emelte magasabb szintre az Egységes Európai Okmány, az egységes piac létrehozásának elhatározásával. Mind a mai napig az egyre szorosabb gazdasági integráció az egyik fő hajtómotorja az európai egyesülési folyamatnak.

1. Áruk szabad áramlása

Az egységes piac koncepciójának lényege, hogy az EU egyetlen gazdasági térség, amely hasonlóan működik egy nemzeti piachoz. Éppen ezért az áruk szabad mozgása talán a legelemibb összetevője nemcsak az egységes piac, de az egész EU működésének. Az áruk szabad áramlását, azaz a termékek szabad kereskedelmét az EU-n belül a vámunió felállítása és a tagállamok közötti mennyiségi korlátozások eltörlése biztosítja.

Az eddig elért eredmények, különösen a vámok és a tagországok közötti kereskedelmet akadályozó mennyiségi megszorítások eltörlése, valamint a külső kereskedelemre érvényes közös vámtarifák elfogadása ellenére az eredeti, nem vám jellegű akadályok közül sok megmaradt és néhány új is született. Ezek közé tartoznak a termékszabályozási szabványelőírások - műszaki, biztonsági, egészségügyi, környezetvédelmi és fogyasztóvédelmi szabályok, minőségi korlátozás - valamint a tagországoként különböző közvetett adózási eljárások.

Az eltérő szabályozás, szabványok, adózási és adminisztratív akadályok miatt a Közösség piaca az államhatárok mentén megosztott maradt, ami többletköltségekkel, valamint a termelési és kereskedelmi viszonyok torzulásával jár. Habár jó néhány kísérlet történt a piac liberalizálására, a tagállamok nem tudtak megállapodni a különbségek megszüntetésének közös menetrendjében. A piac integrációjának akadályai annak ellenére fennmaradtak, hogy az Európai Bíróság olyan ítéletek egész sorát hozta, amelyek megerősítették, hogy a nemzetközi jog egyes területein a nemzeti normákat a kölcsönös elismerés elve alapján az összes tagállamnak automatikusan el kell fogadnia.

Tehát a valamely tagország jogi követelményeinek megfelelően gyártott és piacra vitt áruk a Közösség területén mindenütt szabadon forgalmazhatók.

2. Személyek szabad mozgása

A Maastrichti Szerződésig a négy alapszabadság egyike a munkaerő szabad mozgása volt, csak 1992-től értjük alatta tágabb értelemben az összes személy szabad mozgását. Maastricht hozta létre az uniós állampolgárságot, kiterjesztve a szabad költözködés, mozgás lehetőségét a Közösség minden polgárára.

A Római Szerződés még a közös piac megfelelő működésének biztosításából kiindulva csak a gazdaságilag aktív személyek (munkavállalók, önálló tevékenységet folytatók, szolgáltatást nyújtók) és családtagjaik szabad áramlását garantálta. Az évek során ez a helyzet fokozatosan változott és végül a már említett Maastrichti Szerződés tette alapjoggá a mozgásszabadságot. A különböző csoportokra azonban továbbra is eltérő szabályok vonatkoznak, attól függően, hogy milyen formában végeznek kereső tevékenységet, vagy egyáltalán végeznek-e ilyet.

A munkaerő és a szakemberek szabad áramlására vonatkozó legfontosabb törvények meghozatala - néhány kivételtől eltekintve - megtörtént. A gyakorlatban bizonyos akadályok (pl. a tartózkodási engedélyek kiállításának adminisztratív eljárás-módja, a szakképzettség összehasonlíthatósága és kölcsönös elismerése, a kisvállalkozások alapításának joga) viszont még mindig korlátozzák a munkaerő szabad mozgását és tetszőleges helyen való tartózkodását a Közösségen belül. A különböző akadályok felszámolása lassan halad és részben e miatt, részben az alacsony európai mobilitási hajlandóság következtében az EU munkaképes lakosságának csupán 2%-a dolgozik más tagállamban.

3. Szolgáltatások szabad nyújtása

Szolgáltatásként a közösségi jogban azon díjazás ellenében végzett tevékenységet értik, amely nem esik az áruk, a személyek és a tőke szabad mozgására vonatkozó előírások alá. E meghatározásra azért volt szükség, mert a szolgáltatásokat sokszor igen nehéz elválasztani az egyéb tevékenységektől. Hiszen a más tagállamban önálló tevékenységet folytató személyek többsége is általában szolgáltatások nyújtásával foglalkozik, az áruk forgalmazása is számos területen elválaszthatatlan bizonyos szolgáltatásoktól, valamint a tőke szabad mozgása is érinti a szolgáltatásokat (pl. pénzügyi szolgáltatások).

Az európai közösségi jog a szolgáltatások szabad nyújtása kategóriába azokat a szolgáltatásokat helyezi, amelyek valamely határon átnyúló elemet tartalmaznak, azaz amelyek esetében a szolgáltatás nyújtója és igénybevevője nem azonos tagállamban honos. Fontos hangsúlyozni, hogy a szolgáltatást díj ellenében végzik. Ugyanis a szolgáltatások szabadságának bizonyos mértékig éppen az a lényege, hogy összefogja mindazon tevékenységeket, amelyeket díj ellenében végeznek, és nem tartozik a három másik szabadság alá. A díjnak magánforrásból kell származnia, így például az állam által fizetett oktatási szolgáltatás nem tartozik ebbe a körbe.

A tagállamok nem állíthatnak fel eltérő feltételeket azon szolgáltatók számára, akik egy másik tagállamból végzik tevékenységüket, illetve azon személyek számára, akik egy másik tagállamban vesznek igénybe szolgáltatásokat. Ma már szinte minden fontosabb szolgáltatási terület liberalizált (pl. banki-, pénzügyi-, légi közlekedési-, telekommunikációs szolgáltatások), ami azért is nagy jelentőségű, mert az Unió aktív lakosságának nagy része ebben a szektorban dolgozik.

Az Európai Közösségben kiemelt figyelmet szentelnek a szolgáltatások között a hitel- és tőkepiacok egységesítésének. A '60-as évek végére liberalizálták a kereskedelemmel és a közvetlen tőkebefektetésekkel (működő tőke) összefüggő tőkeáramlásokat. Azonban kívül maradtak a liberalizálás körén a főként rövid lejáratú (spekulatív) pénzügyi- és tőketranzakciók. Az egységes európai piac terve 1990-ig minden tőkemozgást akadályozó előírást felszámolt. Liberalizálni kellett a közúti, a vasúti és a légi szállítást, az energiaszolgáltatások piacát, valamint a postai és távközlési szolgáltatásokat is.

Mivel ezen ágazatok liberalizálásának komoly jogi és gazdasági következményei voltak, ezért hosszabb távon kellett megnyitni ezeket a piacokat a verseny előtt.

11

A közúti és a légi szállítási piac szabaddá tétele a '90-es évek közepére megvalósult, a többi területen a jogszabályi háttér megteremtése 1998-ban zárult le. Ugyanakkor több területen - főleg, amelyek állami szolgáltatót érintenek - még a kezdeti lépéseket sem sikerült megtenni (villamos energia, gázszolgáltatás). A Közösség gazdaságában a hozzáadott érték több, mint 50%-a a szolgáltatásoknak tulajdonítható, ezért az egységes piacon a szolgáltatások cseréje ugyanolyan fontos, mint az árucikké.

4. Tőke szabad áramlása

A Római Szerződés eredetileg a tőkemozgásokat csak az áruk, a szolgáltatások és a munkaerő szabad áramlásának kiegészítő jellegű szabadságaként kezelte és ennek megfelelően csak olyan területeivel foglalkozott, mint ellenértékek - például munkabérek - határokon átnyúló átutalása. Az egységes piac kiépítésének igénye hozott jelentős változást e területen, melynek következtében a pénzmozgásokat akadályozó szabályozásokat nagyon gyorsan felszámolták. 1988-tól kezdve több irányelv elfogadásán keresztül 1992. december 31.-ig mindenféle pénz-, és tőkemozgást teljes mértékben liberalizáltak a Közösségen belül. 1993. január elsejére megvalósult a tőke szabad áramlása.

Az Európai Gazdasági Térség (EGT) valamennyi országában biztosított a tőke szabad áramlása és az országhatárokon átnyúló kifizetések. Ez azt jelenti, hogy nem hozhatók olyan nemzeti törvények, amelyek akadályozzák az egyes tagországok közötti tranzakciókat, vagy amelyek a nemzetiségi hovatarozás vagy a lakóhely szerint eltérő eljárást engednek meg. Így a részvényekkel és értékpapírokkal az országhatárokon át szabadon lehet kereskedni és szabadon lehet többek között számlát vezetni, pénzt átutalni, vagy kölcsönöket felvenni. Az EGT-n belül szabadon lehet cégekbe és ingatlanokba beruházni.

Az 1980-as években a világgazdaságban bekövetkezett változásoknak egyik fő jellemzője lett a hatalmas és gyors tőkeáramlás, melynek következtében a pénzügyi intézmények fokozott mértékben hatoltak be egymás területeire és más tevékenységi területekkel való kölcsönös összefonódás alapján a pénzpiaci szereplők száma és típusa nagymértékben megszorodott. Az elmúlt két évtizedben a nemzetközi finanszírozás rendkívüli növekedését tapasztalhatjuk, amit a szakértők, mint a "pénzügyek globalizálódását" definiálják abban az értelemben, hogy a reál-makrogazdasági értékekhez képest a nemzetközi tranzakciókban hatalmas növekedés volt tapasztalható.

Az EU esetében a pénzügyi szolgáltatások piacán zajló összeolvadási folyamatokra nagy hatást gyakorolt az egységes belső piac megvalósítása keretében bekövetkezett liberalizálás, amely a pénz- és hitelintézetek közötti verseny további fokozódását eredményezte. Az értékpapírpiacokon elindult változásoknak pedig a gazdasági és monetáris unió megvalósulása adott lendületet: az egységes valuta bevezetésével párhuzamosan elindult az európai tőzsdék közötti szoros együttműködések

kialakítása is. A tőke szabad áramlása egyben a pénzügyi szolgáltatások, a kereskedelmi bankrendszer és a biztosítások egységes piacának kiépítését és az integrált Európai Részvénytőkepiac létrehozását is jelenti.

▪ **Az euró**

Az euró (devizakód: EUR, szimbólum: €) az Európai Unió hivatalos fizetőeszköze, 28 közül 18 tagállam, illetve az Európai Unió intézményei használnak. Az eurót már bevezető országok: Ausztria, Belgium, Ciprus, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lettország, Luxemburg, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Szlovákia és Szlovénia.

A közös pénznemet bevezető 18 ország alkotja az euró zónát.

Az eurót az euró zónában jelenleg körülbelül 332 millió ember használja. Az euró zónán kívül hat európai ország fizetőeszköze: Andorra, Monaco, San Marino és a Vatikán szerződés alapján, Koszovó és Montenegró nem hivatalosan vezette be. Világszerte 175 millióan használnak az euróhoz kötött pénznemeket, ebből 150 millióan Afrikában.

Bevezetése óta az euró a második legjelentősebb tartalékvaluta, valamint a második legnagyobb forgalmat lebonyolító pénznem az amerikai dollár mögött, emellett világon a legnagyobb összértékben jelen levő valuta. Amennyiben az euró zónát egységes egészként kezeljük, a világ második legnagyobb gazdaságának számít.

A közös pénz nevééről az 1995-ös madridi csúcstalálkozón született döntés. Az eurót 1999. január 1-jén vezették be, mint elszámolási pénzt, 1:1 arányban felváltva az Európai valutaegységet. Az euró érmék és az euró bankjegyek 2002. január 1-jén kerültek forgalomba.

Az euró az EU közös gazdasági és monetáris politikájának (Európai Gazdasági és Monetáris Unió) fő eszköze. Bevezetésének gazdaságpolitikai célja az egységes piac működésének javítása, a négy szabadság érvényesítése, azaz az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgásának könnyebbé tétele. A bevezető tagállamok általános gazdasági fejlődésük egyik sarokkövének tekintik. A forgalom megkönnyítése, az árak összehasonlíthatóságának növelése, az átváltási költségek és az árfolyam-kockázatok megszüntetése révén elősegíti az EU belső piacának fejlődését. A különböző pénznemek eltűnésével alapja a tőkepiac integrációjának, s hatékonyan mérsékli az európai gazdaságokra ható külső inflációs nyomást.

A közös gazdasági és monetáris politika vezető intézménye az Európai Központi Bank (EKB) ennek elsődleges célja az árstabilitás biztosítása, azaz az infláció leszorítása, a fenntartható gazdasági növekedés támogatása, összességében az anticiklikus gazdaságpolitika.

X. Az Európa 2020 stratégia

Az Európa 2020 az Európai Unió 10 éves stratégiája, amely a közösségi szakpolitikákat és költségvetést, valamint a tagállamok kapcsolódó eszközeit az "intelligens, fenntartható és befogadó" gazdasági növekedésnek veti alá.

Az Európa 2020 stratégia előzménye a 2001-2010. között érvényes Lisszaboni Stratégia volt, amelyet az Európai Unió közös fejlesztési programjának tekintettek. A Lisszaboni Stratégia sokkal több,

bonyolultabb célt fogalmazott meg, amelyek közül a legfontosabbak nem teljesültek. Az Európai Unió nem vált a világ legversenyképesebb térségévé. 2009-ben ennek értékelésével párhuzamosan kezdődött meg a jelenlegi 10 éves fejlesztési terv vitája EU 2020 címen. A 2010. márciusában átkeresztelt programot végül ugyanez év júniusában fogadta el az EU-csúcson a Tanács.

Az Európa 2020 nem tartalmaz új fejlesztési, támogatási programokat, költségvetést, és elfogadásával nem változtattak meg rendeleteket és irányelveket, hanem annak adtak stratégiai irányt, hogy a következő 10 évben ezt miként fogják megtenni.

Az Európa 2020 stratégiában részt vevő közös intézmények és tagállamok vállalják:

- Az aktivitása ráta 69-ről 75%-ra emelését,
- a kutatási-fejlesztési kiadások GDP-arányos 3%-os szintre emelését,
- 20%-kal kevesebb üvegházhatású gáz kibocsátását és 20%-százalékos megújuló energia-arányt,
- a korai iskolaelhagyók arányának 15-ről 10 százalékra csökkentését és a diplomások arányának 40%-ra növelését,
- és 20 millióval szegénységi küszöb alatt élő európai polgár felemelését.

Az Európa 2020 kapcsán elvégzendő feladatokat hét "zászlóshajó" alá rendezik, ezek egyike az Innovatív Unió.

XI. Tagországok

Ausztria



Az **Osztrák Köztársaság** egy közép-európai állam. Északról Németország és Csehország, keletről Szlovákia és Magyarország, délről Szlovénia és Olaszország, nyugatról pedig Svájc és Liechtenstein határolja. Fővárosa Bécs. Legjelentősebb folyója a Duna (350 km-es szakasz), vízgyűjtő területe az egész ország 96%-ára terjed ki. Ausztria és főleg Bécs, Salzburg neve szorosan összekapcsolódik a komolyzenével és a zenei rendezvényekkel. Klasszikus zeneszerzők: Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Franz Schubert, Richard Strauss (1864–1949). Az ország 1955 óta tagja az ENSZ-nek és 1995 óta az Európai Uniónak is. További szervezeti tagságai: WTO, Békepartnerség, NYEU, EBESZ, IMF, OECD.

Fővárosa: Bécs

Hagyományos nemzeti ételei: Sacher-torta, tafelspitz (főtt marhafartó, változatos mártásokkal)

Területe: 83 871 km²



Belgium

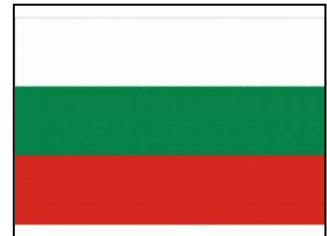
Belgium, hivatalos nevén a *Belga Királyság* egy etnikailag és nyelvileg megosztott nyugat-európai ország. Állampolgárai három jól elkülöníthető csoportja a hollandul beszélő flamandok, a franciául beszélő vallonok és az ország keleti részén élő német közösség. Szomszédjai északról Hollandia, keletről Németország és Luxemburg, délről és nyugatról Franciaország, északnyugat felől az Északi-tenger határolja. Hollandiával és Luxemburggal közösen alkotja a Benelux államok csoportját. Az Európai Unió alapító tagja, fővárosa Brüsszel, amely egyben az uniós intézmények egyik székhelye. Jelenlegi uralkodója Fülöp király.

Fővárosa: Brüsszel

Hagyományos nemzeti ételei: flamand gulyás, moules frites (kagyló sült krumplival), belga waffel

Területe: 30 528 km²

Bulgária



A Fekete-tenger partján fekvő állam Délkelet-Európában. Nemzetközi tagsága: EU, ENSZ, EBESZ, Fekete-tengeri Gazdasági Együttműködés, Nemzetközi Valutaalap, WTO, NATO. Az ország 2007. január 1. óta az Európai Unió tagja. Az ország területének 57%-a tartozik a Fekete-tenger vízgyűjtő területébe. Az ország többi részéről a vizek az Égei-tengerbe tartanak. Bulgária háromszor volt független a történelem során. Először 632–1018 között, majd 1185–1396 között, végül 1878 óta.

Fővárosa: Szófia

Hagyományos nemzeti ételei: tarator (bolgár uborkaleves), kavarma (cserépedényben sült marha, vagy csirke, zöldségekkel)

Területe: 111 910 km²

Ciprus

Hivatalos nevén a Ciprusi Köztársaság szigetország a Földközi-tenger keleti medencéjében, Törökországtól délre, amely Ciprus szigetén terül el.



Szicília és Szardínia után a Földközi-tenger harmadik legnagyobb szigete, fővárosa Nicosia, Ciprus 2004. május 1. óta az Európai Unió tagja (a megszállt területek tagságának felfüggesztése mellett), 2008. január 1-jén pedig csatlakozott az eurózónához is.

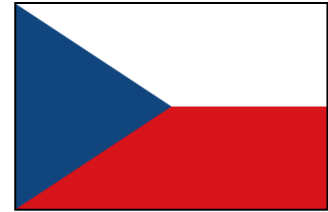
Fővárosa: Nicosia

Hagyományos nemzeti ételei: meze, kefte, karidaki

Területe 9251 km²

Csehország

Hivatalos nevén Cseh Köztársaság egy szárazföldi ország Közép-Európában. Nyugaton Németország, délen Ausztria, keleten Szlovákia, északon Lengyelország határolja. Fővárosa és egyben legnépesebb városa az 1,3 millió lakosú Prága. A mai Csehország területén régen három terület osztozott, ezek Bohémia, Morvaország és részben Szilézia. Kelet-Közép-Európában itt a legmagasabb az emberi fejlettségi index,[11] a rangsor szerint nagyon magas emberi fejlettségű ország. Ez az ország Európa kilencedik legbékésebb országa, a régiójában pedig itt a legjellemzőbbek a demokratikus értékek, és itt a legkisebb a csecsemőhalandóság. Csehország többpárti parlamentáris képviselői demokrácia, az Európai Unió, a NATO, a OECD, az EBESZ, az Európa Tanács, és a Visegrádi Együttműködés tagja.



Fővárosa: Prága

Hagyományos nemzeti ételei: knédli (héj nélküli gőzölt kenyér), bramborák (fokhagymás-majonannás burgonyalepény),

Területe: 78 865 km²

Dánia

Független állam Észak-Európában. Egyetlen szárazföldi szomszédjától, Németországtól északra, Svédországtól délnyugatra és Norvégiától délre fekszik. Bár nem a Skandináv-félszigeten helyezkedik el, kulturális és történelmi öröksége miatt mégis a skandináv országok közé sorolják, melyek közül a legkisebb és legdélebbi fekvésű. A fejlett piacgazdasággal és kiterjedt jóléti rendszerrel rendelkező Dánia a skandináv jóléti modell egyik mintaállama. A jövedelmi egyenlőség tekintetében első a világon. 2006-2008 között egészségügyi, jóléti és oktatási mutatói alapján, illetve lakóinak elégedettségét tekintve több felmérés szerint „a világ legboldogabb helyének” számított. Az amerikai Forbes magazin szerint Dánia rendelkezik az egész világon a legjobb üzleti klímával. A 2008-as és 2009-es Béke Világindex szerint a világ második legbékésebb állama. 2008-ban – Svédországgal és Új-Zélanddal együtt – a Transparency International listája alapján a világ legkevésbé korrumpált állama volt.



Fővárosa: Koppenhága

Hagyományos nemzeti ételei: fleskesteg (sült disznóhús szalonnaréteggel és ropogósra pirított bőrrel), frikadeller (háziisan ízesített, kisütött vagdalt sertésgombóc)

Területe: 43 094 km²

Egyesült Királyság

Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága nyugat-európai szigetország, mely a Brit-sziget teljes területét és az Ír-sziget északkeleti részét, valamint több kisebb szigetet foglal magába. Szárazföldi határa csak Észak-Írországnak van. Az Egyesült Királyság



16

egységállam, melynek négy országa Anglia, Észak-Írország, Skócia és Wales. A parlamentáris monarchia államfője II. Erzsébet brit királynő. Az Egyesült Királyság fejlett ipari ország, nominális GDP-jét tekintve az ötödik, vásárlóerő-paritását illetően pedig a hatodik legfejlettebb gazdaság. Az Európai Unió tagországa, az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának állandó tagja, továbbá tagja a G8-nak, a NATO-nak, az OECD-nek, a Kereskedelmi Világszervezetnek és a Nemzetközösségnek.

Fővárosa: London

Hagyományos nemzeti ételei: marhasült Yorkshire pudinggal, angol reggeli

Területe: 242 900 km²

Észtország

Teljes nevén **Észt Köztársaság**, észak-európai állam a Balti-tenger keleti partján. Az úgynevezett *balti államok* (Baltikum) egyike. Északon és nyugaton a Balti-tenger, keleten Oroszország, délen Lettország határolja. Az ország 15 megyére (maakonnad) van osztva.



Fővárosa: Tallinn

Hagyományos nemzeti ételei: marinírozott angolna, véres hurka

Területe: 45 227 km²

Finnország

A **Finn Köztársaság** észak-európai ország, délnyugatról a Balti-tenger, délkeletről a Finn-öböl, és nyugatról a Botteni-öböl határolja. Szárazföldön határos Svédországgal, Norvégiával és Oroszországgal, tengeren pedig Észtországgal. Fővárosa: Helsinki. 1917. december 6-án, nem sokkal az 1917-es októberi orosz forradalom után, Finnország kikiáltotta függetlenségét. A második világháború után



Finnország mintegy ütközőzónaként létezett a Szovjetunió és a nyugati országok között. 1991-ben, a Szovjetunió összeomlása után Finnország is szabadabb lett, 1995-ben belépett az Európai Unióba.

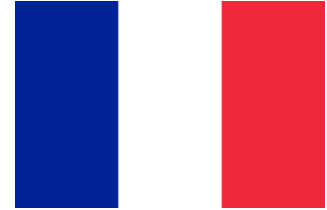
Fővárosa: Helsinki

Hagyományos nemzeti ételei: kalakukko (rozscipóban sült hal és sertésborda), garci lohi (sós lazac friss kaporral)

Területe: 338 424 km²

Franciaország

Hivatalosan a Francia Köztársaság egy független ország. Központi területe Nyugat-Európában helyezkedik el. A központi rész a Földközi-tengertől a La Manche-csatornáig és az Északi-tengerig, valamint a Rajnától az Atlanti-óceánig terjed. Ezt a territóriumot hatszögletű alakja miatt a franciák gyakran emlegetik l'Hexagone (magyarul a hatszög) néven. Szomszédai Belgium, Luxemburg, Németország, Svájc, Olaszország, Monaco, Andorra és Spanyolország. Franciaország a legnagyobb területű nyugat-európai ország.



17

Fővárosa: Párizs

Hagyományos nemzeti ételei: ratatouille (francia lecsó), coq au vin (vörösboros kakas)

Területe: 547 030 km²

Görögország

Hivatalos nevén Görög Köztársaság Európa délkeleti részén, a Balkán-félsziget déli végén fekszik. Északon Albániával, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársasággal és Bulgáriával, keleten pedig Törökországgal határos. A kontinentális Görögország keleti és déli partjait az Égei-tenger, míg nyugati partjait a Jón-tenger mossa. Mindkettő a Földközi-tenger keleti medencéjének része, mely sok szigetnek ad helyet. Görögország fejlett ország, amely 1981 óta tagja az Európai Uniónak. Az ország fővárosa Athén, nagyobb városai közé tartozik Szaloniki, Pátra, Iráklío, Vólosz, Joánnina, Lárisza és Kavála.



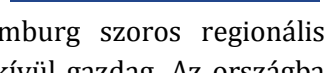
Fővárosa: Athén

Hagyományos nemzeti ételei: tzatziki (joghurtos uborkasaláta), muszaka (rakott padlizsán)

Területe: 131 957 km²

Hollandia

Teljes nevén Holland Királyság, nyugat-európai ország. Délről Belgium, keletről Németország, északnyugat felől az Északi-tenger határolja. A Hollandiai Királyság 4 részből áll: Hollandia, valamint Karib-szigetekhez tartozó Aruba, Curaçao és Sint Maarten. Belgium, Hollandia és Luxemburg szoros regionális együttműködését általában Benelux államokként említik. Vízhálózata rendkívül gazdag. Az országba érkező folyók mind az Északi-tengerbe ömlenek.



Fővárosa: Amszterdam

Hagyományos nemzeti ételei: poffertjes (minipalacsinta), hot spot (holland burgonya)

Területe: 37 354 km²

Horvátország

Hivatalosan Horvát Köztársaság, közép-európai állam a Balkán-félszigeten. Északnyugatról Szlovénia, északról Magyarország, keletről Szerbia, valamint Bosznia-Hercegovina, délkeleten pedig egy rövid szakaszon Montenegró határolja. Délnyugaton az Adriai-tenger alkotja természetes határát. Fővárosa és egyben legnagyobb városa:

Zágráb. Horvátország az alábbi nemzetközi szervezeteknek a tagja: ENSZ, Európa Tanács, NATO, Kereskedelmi Világszervezet, CEFTA. 2013. július 1. óta az Európai Unió tagja.



18

Fővárosa: Zágráb

Hagyományos nemzeti ételei: Pljeskavica (húspogácsa), ajvár (paprikából, padlizsánból és fokhagymából készített mártás)

Területe: 56 500 km²

Írország

Európa északnyugati részén és harmadik legnagyobb szigetén, az Ír-szigeten található állam. A sziget északi része (hét megye) brit fennhatóság alá tartozik, ezt nevezik Észak-Írországnak. A sziget többi része a tulajdonképpeni Írország. Az országnak két hivatalos nyelve van: az ír és az angol.



Fővárosa: Dublin.

Hagyományos nemzeti ételei: Irish stew (ír gulyás), Guinness-ben főtt marharagu

Területe: 70 273 km²

Lengyelország

A Lengyel Köztársaság közép-európai állam a Balti-tenger partján, amely nyugaton Németországgal, délen Csehországgal és Szlovákiával, keleten Ukrajnával, Fehéroroszországgal és Litvániával, északon Oroszországgal határos. Tengeri határ választja el Dániától és Svédországtól. Fővárosa, hivatalos nyelve a lengyel. A lengyel állam több mint 1000 éves. Lengyelország 1999-től a NATO, 2004-től az Európai Unió tagja.



Fővárosa: Krakkó

Hagyományos nemzeti ételei: pierogi (prézli nélküli derelye), bigos (lengyel húsos káposzta)

Területe: 312 658 km²

Lettország

Hivatalos nevén Lett Köztársaság, (lettül Latvijas Republika) egy állam Északkelet-Európában. A Balti-tenger mellett fekvő Lettország a balti államok egyike Észtország és Litvánia mellett, amelyek északon és délen határolják Lettországot. Keleten Oroszországgal és Fehéroroszországgal határos. 2003. szeptember 20-án a lettek népszavazással az Európai Unióhoz történő csatlakozás mellett döntöttek, ami 2004. május 1-jén be is következett. Lettország a NATO-nak is tagja, 2004. március 29. óta. 2014. január 1-től az eurózóna 18. tagja.



Fővárosa: Riga

Hagyományos nemzeti ételei: speķa pīrādžiņi (kifli formájú sült tészta sonkás töltelékkel), hideg tejfölös leves

Területe: 65 000 km²

Litvánia

Hivatalosan Litván Köztársaság (litvánul Lietuvos Respublika, Lietuva) állam Északkelet-Európában, a Balti-tenger partján. Északról Lettország, délkeletről Fehéroroszország, délről Lengyelország és délnyugatról Oroszország Kalinyingrádi területe határolja. Egyike a három balti államnak.



Fővárosa: Vilnius.

Hagyományos nemzeti ételei: hideg céklaleves, krumplis palacsinta

Területe: 65 000 km²

Luxemburg

Hivatalosan Luxemburgi Nagyhercegség egy minden oldaláról szárazföld által határolt kis ország Északnyugat-Európában. Szomszédai Franciaország, Németország és Belgium. Belgium, Hollandia és Luxemburg szoros regionális együttműködését általában Benelux államokként említik. A legnagyobb európai miniállamot 1815-ben, a bécsi konferencia során hozták létre, de a nagyhercegi címet I. Vilmos holland királynak adták. Függetlenségét 1890-ben nyerte el, amikor Adolf nassauai herceg örökölte a nagyhercegi címet és megalapította a mai napig uralkodó Nassau-Weilbourg dinasztiát.



Fővárosa: Luxembourg

Hagyományos nemzeti ételei: nyúlragu, ardenni sonka

Területe: 2 586 km²

Magyarország

Közép-Európában, a Kárpát-medencében fekvő, tengerparttal nem rendelkező ország. Az országot északról Szlovákia, északkeletről Ukrajna, keletről és délkeletről Románia, délről Szerbia és Horvátország, délnyugatról Szlovénia, nyugatról Ausztria határolja. Fő- és egyben legnépesebb városa Budapest.



20

Az ország 1955 óta ENSZ, 1990-től az Európa Tanács, 1996 óta – egyebek között – az OECD, 1999 óta a NATO, 2004 óta az Európai Unió, 2007. december 21-e óta pedig a schengeni övezetnek is tagja, és egyik alapítója az úgynevezett Visegrádi Együttműködés szervezetnek. 2012. január 1. óta az Alaptörvény szerint Magyarország. Államformája köztársaság.

Fővárosa: Budapest

Hagyományos nemzeti ételei: gulyásleves, rétes

Területe: 93 036 km²

Málta

Hivatalos nevén Máltai Köztársaság szigetország, törpeállam Dél-Európában. A Földközi-tenger középső részén, stratégiai pozícióban elhelyezkedő szigetek fölötti uralomért az évszázadok során sok nagyhatalom harcolt. Málta az Európai Unió tagállama. A világ kilencedik, és Európa ötödik legkisebb nemzetközileg elismert független országa. A törpeállam ezek mellett az Európai Unió legkisebb tagállama.



Fővárosa: Valletta

Hagyományos nemzeti ételei: balbuljata (zöldség ragu), stuffat tal-fenek (nyúlporkölt)

Területe: 316 km²

Németország

A Német Szövetségi Köztársaság Európa vezető, s a világ negyedik vezető ipari és gazdasági nagyhatalma (az USA, Kína és Japán után), Közép-Európában fekszik. Északon az Északi-tenger, Dánia és a Balti-tenger, keleten Lengyelország és Csehország, délen Ausztria és Svájc, nyugaton pedig Franciaország, Luxemburg, Belgium és Hollandia határolja. Nyugat-Németország az Európai Unió egyik alapító tagja volt. Fővárosa Berlin, jelentős nagyvárosok még München, Köln, Hamburg, Frankfurt am Main és Stuttgart. 82 431 390 lakosával Európa második legnépesebb országa. Jelentős szerepet játszott az első- és a második világháború kirobbantásában, ez utóbbi után az országot két részre osztották, a Német Szövetségi Köztársaságra (NSZK) és a Német



Demokratikus Köztársaságra (NDK). Az egykori NDK területén újjalakított tartományok 1990. október 3-án csatlakoztak a Németországi Szövetségi Köztársasághoz.

Fővárosa: Berlin

Hagyományos nemzeti ételei: nincs hagyományos nemzeti étel, a régióknak vannak hagyományos ételeik

Területe: 357 114 km²

Olaszország

Hivatalosan Olasz Köztársaság független ország Dél-Európában, amely magába foglalja a Pó-folyó völgyét, az Appennini-félszigetet és a Földközi-tenger két legnagyobb szigetét, Szicíliát és Szardíniát illetve számos kisebb szigetet. Északnyugatról Franciaország, északról Svájc és Ausztria, északkeletről Szlovénia, nyugatról az Adriai-tenger, délről a Jón- és a Földközi-tenger, keletről pedig a Tirrén- és a Ligur-tenger határolja. Fővárosa, Róma, történelmi világváros mint az ókori Róma és a katolikus egyház bölcsője. Olaszország ma a magasan fejlett országok közé tartozik a világ 8. legnagyobb GDP-jével és a 17. legnagyobb emberi fejlődés indexével. A G8 tagja, az Európai Unió és a NATO egyik alapítója. 2007. január 1-jétől az ENSZ biztonsági tanácsának nem állandó tagja.



Fővárosa: Róma

Hagyományos nemzeti ételei: pizza, canelloni (olasz tepsis tészta)

Területe: 301 336 km²

Portugália

Magyarországgal csaknem azonos területű európai ország, amely az Ibériai-félsziget délnyugati részén található. Északon és keleten egyetlen szárazföldi szomszédjával, Spanyolországgal határos, nyugaton és délen az Atlanti-óceán mossa partjait. Az országot Porto kikötővárosról, az egykori Portói grófság székvárosáról nevezték el. Portugália területéhez tartoznak az Atlanti-óceánban fekvő Azori-szigetek és a Madeira-szigetek Sokáig portugál fennhatóság alá tartozott Makaó, ami 1999-ben került vissza Kínához.



Fővárosa: Lizsabon

Hagyományos nemzeti ételei: bacalhau (sózott, szárított tőkehal), Frango Piri-Piri (pácolt grillcsirke)

Területe: 92 090 km²

Románia

Kelet-közép-európai állam. Északkeletről Ukrajna és Moldova határolja, nyugatról Magyarország és Szerbia, délről Bulgária, míg keleten a Fekete-tengerrel határos. Főváros: Bukarest. Románia 2004-ben csatlakozott a NATO-hoz, 2007. január 1-jétől pedig az Európai Unió tagja. Ezenkívül a következő nemzetközi szerveződéseknek a tagja: Latin Unió, Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, Kereskedelmi Világszervezet, Egyesült Nemzetek Szervezete, Frankofónia, Fekete-tengeri Gazdasági Együttműködés.



Fővárosa: Bukarest

Hagyományos nemzeti ételei: csorba leves, kürtös kalács

Területe: 237 500 km²

Spanyolország

Hivatalosan Spanyol Királyság független állam Dél-Európában, illetve Észak- és Nyugat-Afrikában (a hozzá tartozó Ceuta és Melilla autonóm városokkal, valamint a Kanári-szigetekkel). A spanyol szárazföld délről és keletről a Földközi-tenger, északról a Vizcayai-öböl és nyugatról az Atlanti-óceán alkot vele határt. A szárazföldön Portugáliával, Franciaországgal, Andorrával, Gibraltárral és Marokkóval határos. Spanyolország a legnagyobb a három független államból, amelyek az Ibériai-félszigeten fekszenek. Fővárosa Madrid. Az Európai Unió, a NATO, az ENSZ, a Kereskedelmi Világszervezet, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet és a Latin Unió tagja.



Fővárosa: Madrid

Hagyományos nemzeti ételei: paella (spanyol rizses hús), churro (sült tészta rudacsákák cukorba mártogatva)

Területe: 505 992 km²

Svédország

A Svéd Királyság Skandináviában, Észak-Európában található. Nyugaton Norvégia, északkeleten Finnország, délkeleten a Skagerrak- és a Kattegat-szoros, keletről pedig a Balti-tenger és a Botteni-öböl határolja. Mivel alacsony a népsűrűség, a svéd táj a nyugalmáról, nagy erdőiről és hegyes vadonjairól ismert.



Fővárosa: Stockholm

Hagyományos nemzeti ételei: surströmming (erjesztett hering), köttbullar (svéd húsgolyó)

Területe: 450 295 km²

Szlovákia

Hivatalosan Szlovák Köztársaság) kelet-közép-európai állam a Kárpát-medence északi részén. Nyugatról Csehország és Ausztria, délről Magyarország, keletről Ukrajna, északról pedig Lengyelország határolja. Fővárosa és egyben legnagyobb városa Pozsony. 2004. május 1-je óta az Európai Unió tagja, 2009. január 1-jén csatlakozott az eurózónához.



Fővárosa: Pozsony

Hagyományos nemzeti ételei: bryndzové halušky (sztrapacska), ganca (kukoricakása)

Területe: 49 037km²

Szlovénia

Közép-Európa déli részén, az Alpok lábánál terül el. Nyugaton Olaszország, délnyugaton az Adriai-tenger, délen és keleten Horvátország, északkeleten Magyarország, északon Ausztria határolja. Szlovénia, korábbi jugoszláv tagköztársaság 1991 óta független állam, 2004. május 1-je óta tagja az Európai Uniónak. 2007. január 1-jén csatlakozott az eurózónához.



Fővárosa: Ljubljana

Területe: 20 273 km²

Hagyományos nemzeti ételei: žganci (kalács), špehovka (töpörtyűs pogácsa)

XII. Tagjelölt országok

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság

Macedón Köztársaság vagy Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, de a magyar köznapi használatban többnyire Macedónia egy Balkán-félszigeti, tengerparttal nem rendelkező állam. 1991 előtt Jugoszlávia legdélebbi tagköztársasága volt, határai meghúzására 1945-ben, a jugoszláv köztársaságok területének kijelölésekor került sor. Az országban élő macedónok a déli szlávok közé tartoznak. Nyelvük a bolgárokéval mutat közeli rokonságot, pontosabban szinte megegyezik vele, ezért vitatható, hogy a macedónok nem bolgárok-e. Az ENSZ, a KEK, az EBESZ, a Nemzetközi Valutaalap tagja. Csatlakozási kérelmet nyújtott be a NATO-hoz és az Európai Unióhoz.



Fővárosa: Szkopje

Hagyományos nemzeti ételei: A legfontosabb ételek közé tartozik a kebab. Nemzeti étel az ájvár (ízestő vagy mártás), amit édes piros paprikából készítenek, a serpenyős bab és a burek (leveles töltött étel, legtöbbször húsos, sós túros, spenótos, sajtos és sonkás töltelékkel).

Területe: 25 713 km²

Montenegró

Montenegró független állam Dél-Európában, a Balkán-félszigeten, a volt Jugoszlávia területén. Az 5. állam, amely függetlenedett a volt Jugoszláviából. Délnyugaton az Adriai-tenger, nyugaton Horvátország, északnyugaton Bosznia-Hercegovina, északkeleten Szerbia, keleten Koszovó, délkeleten pedig Albánia határolja. 2010. december 17. óta az Európai Unió hivatalos tagjelöltje.



Fővárosa: Podgorica

Hagyományos nemzeti ételei: a raštan (száritott kecskehúsos kelkáposzta), a "čevap" (3 féle darált húsból készül, rostos). A "Pljeskavica" hasonló, mint a "čevap" csak a hús lapos, lepénnyel és salátával tálalják. Ražnjiča: Rablöhús, Vješalica: Roston sült szűzpecsenye, Džigerica sa roštilja: rostos sült máj, a halételek közül népszerű a bordettó, hallevés. Előétel: a njeгуši sonka és kajmak (sós túró).

Területe: 14 026 km²

Szerbia

Hivatalos nevén Szerbia Köztársaság délkelet-európai állam. 2006. június 5-én kiáltotta ki függetlenségét a Volt Jugoszláv Köztársaságtól, valamint azt, hogy a korábbi államalakulat jogutódjának tekinti magát. 2008. február 17-én Koszovó tartomány albán vezetése kikiáltotta a tartomány függetlenségét. A tartomány közigazgatásilag jelenleg az ENSZ irányítása alatt áll. Szerbia állampolgárai 2009. december 22-én kértek felvételt az Európai Unióba amelynek külügyminiszterei 2010. októberében kérték fel a Bizottságot a tárgyalások megkezdésére. 2012. március 2-án hivatalosan is EU-tagjelölt lett.



Fővárosa: Belgrád

Területe: 77 474 km²

Hagyományos nemzeti ételei: gibenyice (tökpite), gyuvecs (lecsó és rizses hús keveréke)

Törökország:

Törökország egy olyan ország, amelynek területe kisebbik részben Európában, nagyobbik részben Ázsia délnyugati részén fekszik. A Fekete-tenger és a Földközi-tenger között elhelyezkedő Anatóliai-félsziget alkotja az ország fő területét. Északról Grúzia, Örményország, keletről Irán és egy kis részen Azerbajdzsán, délről Irak és Szíria, míg nyugatról az Égei-tenger szigetei, Görögország és Bulgária határolja.



Törökország kultúrája az ország különleges, európai-ázsiai fekvésének és történelmének köszönhetően igen változatos, ötvözi a keleti és a nyugati tradíciókat. Földrajzi fekvésének köszönhetően az ország mind politikailag, mind gazdaságilag fontos stratégiai pontnak számít.^{[7][8]}

Törökország demokratikus, szekuláris, az alkotmánya szerint magát nemzetállamként meghatározó ország, de élnek más kisebbségek is az ország területén.

1923. október 29. óta köztársaság. Politikai rendszerének alapjai Mustafa Kemal Atatürk irányítása alatt az 1920-as és 30-as években szilárdultak meg, az Oszmán Birodalom felbomlása, illetve az első világháború után.

Fővárosa: Ankara

Területe: 780 580 km²

Hagyományos nemzeti ételei: lahmakun (török pizza), mezes (előétel: lehet sajt, zöldség, töltött szőlőlevél)

XIII. Potenciális tagjelölt országok

Albánia

Az Albán Köztársaság vagy Albánia (albánul *Republika e Shqipërisë* vagy *Shqipëria*, feltételezett jelentése: 'sasok földje') Délkelet-Európában, a Balkán-félszigeten fekvő független állam. Északon Montenegró (172 km), északkeleten Koszovó (112 km), keleten Macedónia (151 km), délkeleten és délen Görögország (282 km), délnyugaton a Jón-tenger, nyugaton pedig az Adriai-tenger határolja. Partvonalának teljes hossza 362 km. Albánia 2009 áprilisa óta tagja a NATO-nak és ebben a hónapban adta be felvételi kérelmét az Európai Unióhoz.



Fővárosa: Tirana

Hagyományos nemzeti ételei: burek, hideg uborka leves

Területe: 28 748 km²

Bosznia-Hercegovina

Délkelet-Európában, a Balkán-félsziget nyugati felén fekszik (bosnyákul, horvátul és szerbül *Bosna i Hercegovina*, szó szerinti fordításban *Bosznia és Hercegovina*). A Jugoszláv SZSZK egyik volt tagköztársasága. Keletről Szerbia, délről Montenegró, a többi oldalról Horvátország határolja. 1992. április 5-én vált függetlenné, ám az országon belül a szerb, a bosnyák és a horvát etnikum között ellentétek húzódtak. A milosevicsi Jugoszlávia beavatkozása a boszniai szerbek oldalán 1992-ben a jugoszláv utódállamok térségének legvéresebb háborújához vezetett. Az ország mai alkotmányos berendezkedését a háborút lezáró daytoni békeszerződés (1995) határozza meg.



Fővárosa: Szarajevó

Hagyományos nemzeti ételei: Ratluk, Pljeskavica

Területe: 51 129 km²

Koszovó

Vitatott jogállású terület a Balkán-félszigeten. A helyi albán többség által egyoldalúan kikiáltott köztársaságot a világ országai csak részben ismerték el. Szerbia és az ENSZ nem ismeri el Koszovó függetlenségét, s mind a mai napig ENSZ-irányítás alatt álló területnek tekintik a Szerbia szuverén területén. 2008. február 17-én, miután a belgrádi kormánnyal, és a koszovói albánokkal hónapokon át folytatott tárgyalások megbuktak, a területet de facto katonai ellenőrzése alatt tartó Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió (EU) többségének támogatásával és az EU képviselőivel egyeztetve kikiáltotta függetlenségét Szerbiától. A tartomány egyoldalú függetlensége sérti az ENSZ BT 1244-es határozatát, amely 1999. június 10-én elismerte az akkori Jugoszláv Szövetségi Köztársaság – amelynek a mai Szerbia a jogutódja – területi egységét. Szerbia és annak fő támogatója, Oroszország, valamint a világ országainak többsége jelenleg nem ismeri el önálló államként, Magyarország, az EU tagállamainak többsége és számos más állam azonban igen.

**Fővárosa:** Prishtina

Hagyományos nemzeti ételei: kukoricakenyér, rántotta bárány belsőséggel

Területe: 10 887 km²



XIV. Ajánlott irodalom:

http://europa.eu/about-eu/facts-figures/living/index_hu.htm

http://europa.eu/abc/euslides/index_hu.htm

http://europa.eu/about-eu/countries/index_hu.htm

http://europa.eu/index_hu.htm

http://eu.kormany.hu/index_